

2016 metų
lapkričio 17 d.
Nr. 39 (1025)
Kaina - 1,00 Eur
ISSN 1392-2092
27-tąjį leidimo metą
www.zpasaulis.lt

žaliasis PASAULIS

SAVAITRAŠTIS NEPAMIRŠTANTIEMS ATEITIEMS

The green world • Die grüne Welt • Le monde vert • El mundo verde

Seniausiam ir labiausiai lankomame Islandijos nacionaliniame parke
Þingvellir, kuriame rinkosi pirmasis parlamentas ir kuris dabar yra tie-
siogiai pavaldus ministrui pirmininkui.
Čia labiausiai saugomas kultūrinis paveldas ir ežeras

RITA NORVAIŠAITĖS nuotrauka

AŠ NEPARDUOSIU savo draugo

RITA NORVAIŠAITĖ
Baltijos aplinkos forumas

Nuo 2014 m. Baltijos aplin-
kos forumas įgyvendina atvirių
buveinių palaikymo projektą
Nemuno delyje. Šį projektą re-
mia Europos ekonominės erdvės
programa (EEA grants). Kaip ir
kiti programos dalyviai, Baltijos

žvilgsnis į Islandijos
gamtos saugą

aplinkos forumo specialistai turė-
jo išskirtinę galimybę susiplanuoti
ir įgyvendinti šios programos fi-
nansuojamą patirties dalinimosi
kelionę į Islandiją.

Nukelta i 6 p.

„...dingau!...“ Kiek kainuoja nemo- kami ir mokami bū- veliai gamtinis kams?

Porūlis VITKAUSKAS (Kaimėstis)
EVENIMAS PO GLUSNIU

Aktiverškite 3 p.

RITA STULPINIENE (Vilnius)

„Eko moliūgeliai“: šviesa darganota diena
Apie tai skaitykite 3 p.

Vytautas ZEMAITIS (Sėmėlių Tykai)

Vytauto Dizidžio tėvonių
Atstoverškite 2 p.

Nika PUTYKINENĖ (Klaipėda)

Merijos fortas ištrinatuoja nuo sproginėmių
Apie tai skaitykite 16 p.

Mums atrodo, kad praeina laikas (2)

Mums atrodo, kad praeina laikas,
Iš tiesų praeiname tik mes.
Rainėris Marija Rilke

2016-ųjų Gamtos kasdienybės,
anomalijos ir atradimai

Henrikas GUDAVIČIUS

Lietuvių literatūros ir
tautosakos institutas išleido
gražią knygą „Vilką minim,

vilkas čia“ (sudarytojas Rasa
Kašėtienė, Lilija Kudirkienė,
Vilnius, 2016).

Ši didelė, net 541 puslapio
mažosios tautosakos knyga, ma-

Nukelta i 8 p.

„Edukacinės erdvės ir ugdymo procesas“

Marijona VARNECKIENĖ

Šia tematika Vilniuje buvo surengta
tarptautinė konferencija

2016-11-09

Vilniaus svečiai iš Lenkijos ir Švedijos,
universiteto botanikos sode mūsų šalies mokymo įstaigų,
(Kairėnuose) vyko tarptauti-
nė konferencija „Edukacinės
erdvės ir ugdymo procesas“.

Jau ketvirtus metus or-
ganizuojamoje tarptautinėje
konferencijoje aptartos įvai-
rių institucijų gamtamokslinei
edukacijai teikiamos galimy-
bės, pristatytos edukacinių er-
dvžių kūrimo naujovės.
Dalyvavo ir pranešimus skaitė

Nukelta i 2 p.

Lenkijoje, Belovežo girioje

Keliamieji
tūkst. 2016 11 20)

Užėjus i tamsią bet kurią eks-
pozicijos salę patalpa automatiškai
nušvinta, tačiau po keleto minučių,
šviesa blėsta, pamažu išsijungia, sa-
kyčiau ragina vienoje patalpoje ilgai
neušibūti, eiti toliau. Vienoje nišoje
– didelis ekranas. Apie Belovežo girią,
jos gyventojus rodomi dokumentiniai
filmai. Sunku pasakyti, kurioje girios
pusėje gamtos muziejus įdomesnis,
nes ir gūda naują muziejų pastatė bei
ekspoziciją įrengė nesenai.

... Per Pirmąjį pasaulinį karą stum-
brai šioje girioje buvo išsandyti. 1919
m. nušautas pakutinis stumbras. Vė-
liau iš zoologijos sodų į Belovežo girią
buvo atvežtos stumbrų poros. 1940
metais kaimenę sudarė 16 stumbrų.

ES NEPARDUOSIU savo draugo

Rita NORVAIŠAITĖ
Baltijos aplinkos forumas

Žvilgsnis į Islandijos gamtos saugą

Atkelta iš 1 p.

„Aš neparduosiu savo draugo“, – taip XX a. pradžioje atsakė vietos Islandijos ūkininkas užsienio investuotojui, ketinusiame įrengti hidroelektrinę ant vieno įspūdingiausių Islandijos krioklių *Gullfoss*. Vėliau ūkininko dukra kelis dešimtmečius pasiaukojančiai tęsė tėvo pradėtą kovą. Hidroelektrinė nebuvo pastatyta, o dukra amžiams gavo pirmosios Islandijos gamtos saugininkės titulą.

Ši istorija pasirodė simboline mums – aplinkosaugininkams Rita Norvaišaitėi ir Justai Gulbinui, vasaros pabaigoje viešėjusiems įstabilioje ugnikalnių ir ledynų žemėje bei bendravusiems su vietos ūkininkais, gamtos saugininkais bei mokslininkais.

Šis pasakojimas puikiai iliustruoja ne tik Islandijos gamtos saugos praeitį, bet ir dabartį. Ji susijusi su pasiankvojanciu išskirtinių asmenybių darbu ir dažniausiai pasireiškia kaip atsakas į grėsmę.

Islandai labai racionaliai sprendžia susidarčiusias proble-

Autorės archyvo nuotraukos

Su garstuojiu
Niagaros-krito
Milo lygumamas
Gullfoss krito
Mlys – vienas
bankomantų
Islandijos
objektų

Islandija: gamtos - daug, gamtos - mažai...

vandens lygio atstatymo.

Ir tikrai simboliška, kad paskutinę kelionės Islandijoje dieną Justas ir Rita susitiko su ūkininke Heida. Vos 22-ejų ji perėmė tėvų ūkį, sėkmingai jam vadovauja, dalyvauja vietos politikoje, yra nacionalinio parko tarybos narė. Paklausta apie tai, kodėl be kelių šimtų avių priežiūros jauna moteris dar ryžosi ir vietos politikoje aktyviai dalyvauti, ji tarstelėjo: „Na, žinot, susidarė tokia situacija, kad pramonė greitai mano žemių norėjo hidroelektrinę statyti. Tam aš pradėjau aktyviai priešintis“.

Per ugnikalnių ir ledynų žemę nuvilnija: „Aš neparduosiu savo draugo“

„Bjarteyjarasinnur“ – puikūs daugiųjų ūkių pavyzdys. Čia ne tik laikomos avis, ožkos, arkliniai, bet ir priimanči turistai, prekiaujama įvairiausio vietos produkcija

mas. Štai, kad ir visai neseniai jie turėjo problemą dėl pernelyg intensyvios žvejybos – sparčiai mažėjo žuvų. Tada mokslininkai atliko detalius tyrimus, parengė gaires, kaip vykdyti žvejybą, visi ėmėsi jomis vadovautis ir štai – žuvų populiacija atsigavo ir dabar didėja“, – konstatavo Justas Gulbinas.

Anot aplinkosaugininkų, šiuo metu Islandija susiduria su kita problema – itin sparčiu turizmo augimu. Nuo praėjusių metų turistų srautai paaugo 40 proc. Per praėjusius metus čia apsilankė 1,5 mln. lankytojų, t.y. vienam islandui (įskaitant vaikus ir pagyvenusius žmones) teko 5 turistai.

Natūrali Islandijos augalija lengvai pažeidžiama – nuolat kencia nuo erozijos, intensyvaus gyvulių ganymo. O ką jau kalbėti apie nuo takų mėgstančius nusukti turistus! Jei Lietuvoje žolėje išminias takelis po geros fiuties vėl sužaliuoja, Islandijoje dėl atšaurių sąlygų tai neįmanoma.

Būtent dėl to Islandijos nacionalinių parkų darbuotojai išskirtinį dėmesį ir didžiąją savo darbo laiko dalį skiria bendravim-

tikos planą, kuriame bus nurodytos naujų hidroelektrinių vietos.

Baltijos aplinkos forumo specialistų manymu, didžiausia gamtos saugos stiprybė Islandijoje – ekonomikos ir žmonių gyvenimo būdo ryšys su gamta. Žmonės, dirbantys drejjuose svarbiausiose verslo sektoriuose (turizme ir žvejyboje), puikiai supranta gamtos jiems teikiamą naudą, ją brangina ir nori saugoti. Ūkininkai nuo seno čia įpratę savo veiklą derinti prie gamtos ciklų. Kiekviena jų diena prasideda ir baigiasi gamtoje. Ypač tingas ryšys su gamta atsispindi vieno ūkininko pasakojime apie greitai gyvenančių gagyvų puikų rinkimą. Puikai yra labai vertingi, iš jų daromi šiluti ir labai švelnūs drabužiai. Ūkininkai gargas labai saugo, netgi šventomis laiko – apvertia lizdus, kad arklinės lapės neprieitų, nuo lizdų paima tik nedidelį kiekį puikų, kad nepakenktų dėčiai. Neįtikinamą elgesį su šiais paukščiais vietos gyventojai smėičia.

Dar viena Islandijos gamtos saugos stiprybė – individualus gamtos saugos priemonių taikymas. Ugnikalnių saloje kiekviena

„Bjarteyjarasinnur“ – puikūs daugiųjų ūkių pavyzdys. Čia ne tik laikomos avis, ožkos, arkliniai, bet ir priimanči turistai, prekiaujama įvairiausio vietos produkcija

Justa ir Rita su ūkiu „Bjarteyjarasinnur“ šeimaniškais Arniebur ir Gudmūnir

Islandija - retizemų salė...